

НЕВІДКЛАДНІ ЗАВДАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТИ І СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Ґрунтовне реформування освіти дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в Україні, яке є ще далеко не закінченим, суттєво ускладнилося в умовах тривалої війни, розв'язаної проти нашої країни Росією.

Переміщення значної частини дітей та втрата ними домівки, постійний стрес, зумовлений повітряними тривогами, а часто і спостереженням страждань і загибелі близьких, призвело до погіршення фізичного і психічного здоров'я особливо вразливих дітей, які мають порушення психофізичного розвитку. Особливо потрібно відзначити великий ризик виникнення порушень, зумовлених психологічними і соціальними факторами, що збільшує кількість дітей з ООП за рахунок тих, що мають порівняно легкі і у сприятливих умовах зворотні порушення, насамперед, затримку психічного розвитку (ЗПР). Проте несприятливі умови життя і навчання легко призводять до шкільної, а далі й соціальної дезадаптації цих дітей. Тимчасом в умовах війни і складної демографічної ситуації в Україні кожна молода людина становить надзвичайну цінність і потребує дбайливих заходів, щоб вона виросла здоровою, освіченою і соціально адаптованою. Усе це потребує оперативного реагування на виклики, які постають перед освітою і психолого-педагогічним супроводом дітей з ООП.

Насамперед потребує перегляду співвідношення інклюзивного і спеціального навчання. Сьогодні актуальним є прагматичний підхід до організації освіти дітей обговорюваної категорії. Навряд чи доцільно поділяти форми навчання на кращі і гірші. Перевага тієї чи іншої форми навчання визначається тільки тим, наскільки вона може забезпечити освітні потреби конкретної особи. Для якнайкращого задоволення освітніх потреб дитини з ООП іноді форма навчання може змінюватися, а часом різними способами поєднуються обидві форми. Таке співіснування різних форм здобуття освіти дітьми з ООП широко практикується у різних країнах. Сьогодні воно конче необхідне і у нашій країні.

Співіснування різних форм навчання не обмежується тільки відмінностями в організації освітнього процесу, але й потребує єдності у багатьох питаннях, зокрема, у діагностиці розвитку дітей.

Потрібно визнати, що впровадження інклюзивного навчання в Україні супроводжувалося завищеними очікуваннями від його переваг. Воно уявлялося таким, що йде на зміну спеціальному навчанню, яке у кращому випадку

*© Ілляшенко Т. Д.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

повинно пристосовуватися до його методологічних і методичних засад. У цих умовах поступово вибудовувалося не підґрунтя для взаємодії різних форм навчання дітей з ООП, а більше зростали перепони.

Сьогодні розвиток спеціальної освіти гальмується тим, що вона фактично позбавлена діагностики, оскільки використовувані в інклюзивній освіті методи оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами є надто специфічними і неприйнятними у спеціальній освіті [2]. Намагання запровадити такі методи оцінки розвитку дітей з ООП перешкодило широкому впровадженню спеціальних класів для них у закладах загальної середньої освіти, яке є надзвичайно актуальним. По-перше, спеціальні класи дозволяють наблизити заклад освіти до домівки дітей та виховувати їх у сім'ї, а не в ізольованих умовах інтернату. По-друге, методичні засади побудови освітнього процесу у спеціальних закладах освіти є добре перевірені часом. Їх удосконалення сьогодні головним чином пов'язане з розширенням контактів і взаємодії дітей у широкому дитячому соціумі. По-третє, спеціальні класи у порівнянні з інклюзивними потребують менших фінансових затрат порівняно з інклюзивними. Тимчасом у нас на розробленні методичних засад останніх навіть до війни були дуже помітні фінансові обмеження. Як показала практика, кількість допомоги на різних рівнях підтримки дітей з ООП не достатня, щоб дитина здобувала освіту і розвивалася [3]. Сьогодні в умовах війни навіть ці мізерні години для підтримки дітей в умовах інклюзивного навчання стануть непосильним тягарем для бюджету.

Для рівноправного функціонування різних форм навчання дітей з ООП потрібне, насамперед, удосконалення психолого-педагогічної діагностики як об'єктивної і єдиної для всіх форм навчання. Для цього необхідне повернення до необґрунтовано відкинутих вітчизняних її засад та поєднання їх з найкращими зарубіжними тестовими методиками [1].

По-друге, необхідне удосконалення методичних засад функціонування інклюзивної освіти, форсоване впровадження якої часто випереджає розроблення (і особливо апробацію) методичного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ілляшенко Т. Д. Психолого-педагогічний діагноз у системі освіти дітей з особливими освітніми потребами. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Психологія*. Том 35 (74). № 6. 2024. С. 34–41.
2. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типологій) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / уклад. Л. І. Прохоренко, Н. А. Ярмола, О. О. Набоченко, Е. А. Данілавичюте та ін. 2021. 200 с.
3. Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи) / авт. кол.: Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко, Т. Д. Каменчук, А. Г. Обухівська, Г. В. Якимчук; за